

OET DORP EN MARKE

1 mei optocht 1937 in Overdinkel

Bij het lezen van het inleidende hoofdstuk van "Op en om een klein stationnetje." (G.W.Th. van Slageren, uitgave Historische Kring Losser, 2003) en met name de paragraaf over 'Sociale onrust en De Slag om Losser', schoot het mij te binnen dat ik in mijn archief een document had over de aanvraag bij de Burgemeester van Losser, van het meicomit  Overdinkel, voor het houden van een 1 mei optocht op zaterdag 1 mei 1937.

A.F. de Jongeburcht

Ondanks de slag die de socialisten (in de volksmond de 'rooien') uit Enschede op zondag 20 mei 1894 in Losser met de Lossernaren voerden, hebben de socialisten kans gezien om in Losser en Overdinkel verschillende verenigingen en afdelingen op te richten. Ook mijn voorouders waren rood en zeer met de SDAP en de latere PVDA begaan.

Bij mijn opa (Frans de Jong 1886-1958) in Overdinkel stonden op 1 mei de rode tulpen op tafel. Door de grote werkloosheid en de verveling die veel werklozen parten speelde, kwam in februari 1933 bij de arbeidersbeweging het idee naar voren te proberen in Overdinkel een eigen gebouw te verwerven. Verschillende organisaties en verenigingen verleenden hun medewerking, o.a. de SDAP, Textielarbeiderorganisatie "De Eendracht", SDVC, organisaties van Bouwvakkers, Landbouwers en fabrieksarbeiders, VARA, N.V.t A v.A.D, JVO en de zangvereniging "Ontwaakt". Op 23 december 1933 kon het gebouw, genaamd "Ons Huis", worden geopend. Later werd de naam gewijzigd in "De Trefhoek".

Maar nu naar het document van 1937.

M. van Aarsen, secretaris van het mei comité te Overdinkel, wonende O 446, verzocht aan de burgemeester van Losser om op 1 mei een optocht te mogen houden. De opstelling zou plaats vinden voor "Ons Huis" te 19.00 uur en de route die werd gevolgd was Schoolweg,

Achterweg (nu Kerkhofweg) richting Provincialeweg Overdinkel- Losser (Hoofdstraat), RK school. Terug via Provincialeweg richting grens tot Stoevenbeld, vanwaar terugkerend naar het gebouw "Ons Huis". De ontbinding zou plaats vinden uiterlijk om 20.50 uur. Meegevoerd werden transparanten met het opschrift "Tegen Oorlog en Fascisme, voor Wereldvrede en Democratie" (met de oorlog 1940-1945 voor de deur was deze oproep naar mijn mening nog niet zo slecht) en "Voor het Plan en Democratie". (Met het plan werd bedoeld een plan van de arbeid). Verder werden meegevoerd de vaandels van de muziekverenigingen "Kunst na Strijd" te Losser en de "Eendracht" te Overdinkel, planvlaggen van de bestuurdersbonden uit Losser en Overdinkel. Vlag van de SDAP afd. Overdinkel, vlag van de textielarbeidersbond afd. Overdinkel, vlag zangvereniging "Ontwaakt" afd. Overdinkel, vlag Nederlandse Vereniging tot Afschaffing van Alcoholhoudende Dranken afd. Overdinkel en enkele kleine vlaggen zonder politieke kleur of richting. Al bij al een hele optocht!

Burgemeester Van Helvoort vroeg aan de chef veldwachter Bourgonje om advies. Deze stelde vast dat de meegevoerde transparanten en leuzen niet vielen onder het uniform verbod, zodat van politiezijde geen bezwaar bestond tegen het verlenen van de vergunning. Op de laatste dag voor de optocht, 30 april 1937 werd de vergunning verleend. Naast de toestemming zoals die was aangevraagd, werden er een aantal beperkingen opgelegd. Er mochten geen spreekkoren worden gevormd en geen verder geschreeuw of geroep in de optocht plaatsvinden. Geen bel of sirene of ander geluid of geraas mocht worden gebezigd. Geen geluidversterkende middelen of beledigingen of krenkende uitlatingen, ten opzien van openbaar gezag of dragers daarvan. De muziekkorpsen werden naar believen van de dienders opgesteld. Stille op 200 meter van de kerken. De SDAP Overdinkel werd verantwoordelijk gesteld voor het nakomen van de verordening en het in het openbaar dragen of voeren van kleding of opzichtige onderscheidingstekens welke uitdrukking zijn van een bepaald staatkundig streven. De route kon door de politie tijdens de tocht worden gewijzigd en aanwijzingen moesten onmiddellijk worden opgevolgd. Eventuele schade aan gemeentelijke

eigendommen moest door het bestuur van de SDAP Overdinkel worden vergoed. Was De Slag om Losser, 43 jaar later nog niet vergeten en daarom de strenge regels, of waren de voorschriften regel? Van Helvoort kunnen we het niet meer vragen! Of de optocht vredig is verlopen is mij niet bekend, maar dat zal wel. De beperking om te roepen en een spreekkoor te vormen zou nu waarschijnlijk uitgelegd worden als een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting en we zouden spreken van een stille tocht.

Hoe een rasechte 'Tukker' Veenendaler werd

Onlangs kwamen wij in het bezit van een artikel, met bovenstaande titel, uit 'de Rijnpost' van 13 juli vorig jaar. De Rijnpost is de 'Nieuwe Dinkellander' voor Veenendaal e.o. In het artikel vertelt Anne Reuvers het verhaal van zijn leven aan de redacteur van de rubriek 'Veenendaal Toen'.

De heer Reuvers blijkt te zijn geboren in Overdinkel, maar woont al meer dan vijftig jaar in Veenendaal en is sinds enkele jaren lid van de Historische Kring Losser. Zijn overgrootvader was Klaas Kelder die getrouwd was met Trijntje Jongsma. Klaas Kelder was in 1947 ongeveer honderd jaar oud en mocht als oudste inwoner van Losser het Paasvuur (bij het PJ veld) aansteken.

Aanleiding tot het artikel was een eerder geplaatst verhaal van Wim van Roekel, een zwager van de heer Reuvers, over de Buurtsteeg in Veenendaal. In dat verhaal speelde Anne ook een rol, maar Wim had niet alles verteld. Dat moest Anne zelf maar doen. Met diens toestemming volgt hier het verhaal van Anne Reuvers ook voor de lezers van 'Oet Dorp en Marke Losser'.

Klaas Kelder en Trijntje Jongsma

Ik werd geboren op 27 maart 1927 in Overdinkel. Het was crisistijd en vader werkte in één van de Enschedese textiel fabrieken. Daar ging ik ook naar de middelbare school: dat was elke dag zo'n vijftien kilometer fietsen. Wij zagen als schooljongens de Duitsers niet zitten en maakten daar wel eens een opmerking over. Op een dag werd ik opgepakt en kon meteen in Duitsland gaan werken. Dat was in Rheine. Ik had het geluk dat ik nog maar vijftien was, anders was ik in een concentratiekamp terechtgekomen. Ieder morgen werden we vanuit het kamp naar de fabriek gebracht. Ik liep al gauw met vluchtplannen rond. Op een mistige morgen werden we weer op een open vrachtwagen weggebracht. Een begrafenisstoet kwam ons tegemoet en dat was mijn kans! Ik sprong van de wagen af, de dikke mist in. Bij Gronau waar ik goed bekend was, stak ik de grens over en liep verder naar Overdinkel.

Eenmaal thuis moest ik onderduiken, want we hoorden dat de NSB was ingelicht. Mijn buurjongen was inmiddels ook ondergedoken in een oud leegstaand huis. Samen hebben we daar menig nachtje geslapen. Naast het huis was een kerkhof, waar we onder de bomen een tentje hadden neergezet. Dat was onze schuilplaats als de NSB weer actief was. Op een morgen waren we allebei even naar huis gegaan om een kop surrogaat koffie te drinken, toen plotseling het broertje van mijn buurjongen aan kwam hollen en riep: "Wegwezen, de NSB heeft mijn broer al te pakken". Mijn buurjongen werd door de NSB-ers meegenomen naar het gemeentehuis in Losser. Toen ze daar aanbelden zag mijn buurjongen zijn kans schoon en sloeg op de vlucht. Tijdens de oorlogsjaren heb ik hem niet meer terug gezien.

Inmiddels was het november 1944 geworden. De geallieerden waren al tot de Rijn opgerukt en iedereen keek uit naar de bevrijding. In Overdinkel maakten NSB-ers echter nog steeds jacht op mij. Op een dag ontmoette ik een man die mij vertelde dat hij ook uit Duitsland was gevlucht. Hij was een paar jaar ouder en kwam uit Roosendaal, dat inmiddels was bevrijd. De man stelde voor om samen richting Arnhem te lopen en dan proberen de Rijn over te steken. Dat avontuur trok mij wel aan, hoewel mijn moeder er faliekant tegen was. Toch zette ik door.

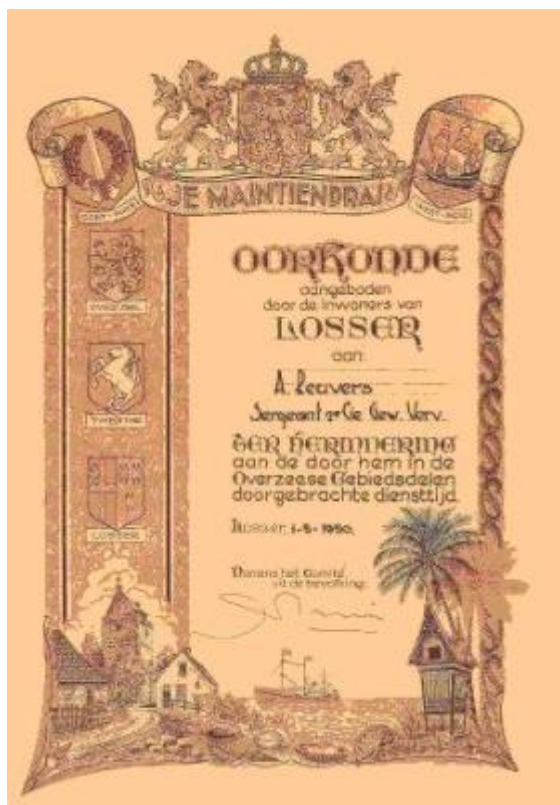
Na een paar dagen bereikten we Vorden, waar we een zwaar bewaakte IJssel over moesten

zien te komen. In Vorden gaven ze ons de tip om contact op te nemen met de plaatselijke bureauhouder. We mochten bij hem in het hooi slapen en we vroegen hem wat de beste manier was om de rivier over te steken. Hij zorgde er, via de ondergrondse, voor dat we valse papieren kregen waarmee we over de rivier kwamen. De volgende dag ging het richting Ede, waar we weer contact zochten met mensen die ons verder konden helpen. Uiteindelijk vonden we onderdak bij boer Werkman in Ederveen. De volgende morgen werden we opgehaald door een verzetsman uit Veenendaal, namelijk Jan 'Piep' Veldhuizen. Mijn maat werd ondergebracht bij familie Jan van Roekel, mijn latere schoonouders. Zelf was ik te gast bij de familie Mees van Ginkel, ook aan de Buurtsteeg.

Inmiddels was het gewapend verzet van Ede, Wageningen en Veenendaal bezig inlichtingen over ons te verzamelen. Dat gebeurde in Overdinkel en Roosendaal. Ze wilden weten wie we waren. Uit Overdinkel kwamen goede berichten want vader zat zelf in het verzet. Uit het reeds bevrijde Roosendaal kwam later het bericht dat Henk, zo heette mijn maat, als Nederlander in het Duitse leger had gediend en was gedeserteerd. Dat had hij mij nooit verteld. Dat was dom want nu was hij niet meer te vertrouwen. Als de Duitsers hem alsnog zouden pakken, was hij misschien wel in staat om de verzetsbeweging te verraden om z'n eigen hachje te redden. De commandant van de verzetsgroep nam geen enkel risico en Henk werd in een schuur doodgeschoten. Ze hebben hem aan de overkant van de Buurtsteeg begraven om na de oorlog weer op te graven. Waar hij herbegraven is weet ik niet.

In die tijd leerde ik de dochters van Van Roekel kennen en werd smoorverliefd op Berendina. Over en weer schreven we briefjes waar haar zus Let ook aan meedeed. Toch besloot ik weg te gaan om de Engelsen te ontmoeten. Ik liep van Veenendaal naar Voorst om de volgende morgen bij Zutphen de brug over te steken. De brug stond vol Duitse soldaten en niemand mocht er over. Ik liep gewoon door en deed of ik gek was. In de meest letterlijke zin! Natuurlijk werd ik opgepakt, maar ik sloeg mijn armen om een Duitse officier en wilde hem kussen. De officier zei dat ik 'ganz verrückt' was, ze moesten me laten gaan. Toen ik weer richting Vorden liep, hoorde ik achter me een geweldige knal. Dat was de brug die ik een uur geleden was gepasseerd. Oververmoeid kwam ik in Overdinkel en lag twee dagen op bed terwijl iedereen feest vierde. Verliefd als ik was wilde ik natuurlijk zo snel mogelijk Berendina weer opzoeken. Nu op de fiets naar Veenendaal en later met de bus. Dat laatste kon slechts één keer per maand. Dat beviel me niet. Maar ik had geluk want ik kreeg werk in Enschede en was door toedoen van mijn chef op zaterdag vrij. Ik kon Berendina vaker ontmoeten.

Het werd 1947 en ik moest in dienst. Op 4 december voeren we met de 'Sloterdijk' uit naar Indië. Op 30 april 1950 was ik weer terug in Holland. Onder meer opgewacht door Berendina, mijn schoonouders en mijn zwager Wim van Roekel. Wat wilde ik nog meer?

Ik heb werk gezocht in Veenendaal. Eerst werkte ik in een bedrijf waar fietsloten werden gemaakt maar dat was niks voor een penninglikker als ik ben. Door contacten met een adjudant uit Ede kreeg ik een baan bij de kantinedienst van de landmacht. Maar eerst gingen we trouwen. We hadden vier kinderen toen ik werd overgeplaatst naar Duitsland. Daarvoor had ik in twee kazernes in Nederland gewerkt. Ik kwam alleen in het weekeinde thuis. Ik kon wel een huis in Duitsland krijgen, maar mijn vrouw voelde er niet veel voor om daar te gaan wonen. Maar haar vader zei: 'Waar je man is hoor jij ook te zijn'. Toen zijn we in 1967 naar Duitsland verhuisd. Daar hadden we het goed, geen weekendhuwelijk meer.

Toch waren we in de weekeinden vaak in Holland, want de gezondheid van mijn schoonvader ging hard achteruit. Ook mijn vrouw tobde, ze kreeg last van haar nieren. Het werd er allemaal niet gemakkelijker op. Uiteindelijk zijn we weer teruggegaan naar Nederland. Dat was ook beter voor de kinderen. In 1974 waren we weer terug in Veenendaal. Ik kreeg werk in het militaire hospitaal 'Oog en Al' in Utrecht. In 1983 werd ik door een ongeluk uitgeschakeld en na twee jaar invalide verklaard. Anderhalf jaar geleden verloor ik mijn vrouw. Ze had vijf jaar in Wageningen aan de nierdialyse gelegen. Menselijkerwijze gesproken kom je dit nooit meer te boven. Ze werd op de verjaardag van haar hoogbejaarde moeder begraven. Geen gelukkig slot van mijn verhaal, maar ik wilde dit verhaal toch graag vertellen.

A. Reuvers

Uit: Oet Dorp en Marke 2002 (1)

De Bijzondere Vrijwillige Landstorm Overdinkel

Onderstaande foto toont de Bijzondere Vrijwillige Landstorm uit Overdinkel. De Bijzondere Vrijwillige Landstorm was een in 1918 opgericht vrijwilligerscorps bestemd om het wettige gezag te steunen bij handhaving of herstel van orde en rust. Het corps werd in 1940 door de Duitsers ontbonden en na de oorlog niet weer opgericht. De foto, die waarschijnlijk dateert van omstreeks 1938, werd ons onlangs geschonken door mevrouw Annemarie Geerdink uit

Veendam, die wij ook op deze wijze daarvoor nog eens hartelijk willen bedanken. Haar vader G(erard) Geerdink was tot 1951 dienstgeleider bij de douane in Losser en is de tweede man zittend (v.l.n.r.) op de foto. We zijn benieuwd of onze lezers meer mensen van de foto herkennen. U kunt uw informatie, ook over het instituut Vrijwillige Landstorm, doorgeven via info@historischekringlosser.nl of telefonisch aan Thea Evers (053 538 2613) of Georg van Slageren (053 538 2850).

Weg naar het verleden

De Ruenbergerweg

Onder een 500 jaar oude lindeboom staande op het 'Gut Ruenberg', zo wordt gezegd, inspecteerde Chr. Bernard van Galen op 22 september 1665 zijn troepen bestaande uit zo'n 30.000 man voetvolk, de dag voordat hij zijn aanspraken op de Heerlijkheid Borculo in daden omzette en Twente binnenviel.

De geschiedenis van het Huis Ruenberg, in aktes ook wel Welphusen genoemd, is veel en veel ouder dan 1665 want de ligging van het huis aan een eigen afgezonderde Es bewijst dat er hier al heel vroeg bewoning moet zijn geweest. De Ruenberger Es is ingesloten door bos en hoewel er een klein gedeelte bij aangezet is, heeft de es zich niet verder ontwikkeld, zoals dat normaliter wel gebeurde wanneer meerdere leden van één stam zich vestigden aan de rand van de es en op hun beurt weer delen woeste grond in cultuur brachten en die bij de es aanzetten. Opmerkelijk is dat de boerschappen die behoorden bij de curtis Ruenberg of Welphusen met "Hoek of Hook" worden aangeduid zoals de Tiekerook, Schöttelkötterhoek en Spechtholhoek. Deze boerschappen kunnen niet tot de enclave Gronau hebben gehoord omdat Gronau ontstond uit het "Hues to Bocholte an de bruggen to Spechtholte" waaruit blijkt dat Spechtholte ouder is dan Gronau. Vanuit Overdinkel ligt het 'Gut Ruenberg' in het verlengde van de Invalsweg, welke weg genoemd is naar de inval en het paardenkampement van bisschop Chr. Bernard van Galen. Over de Rijksgrens en óver de weg Gronau-Gildehaus, het half verharde pad met het bordje 'Gut Ruenberg' zo'n 300 meter volgen totdat men bij de boerderij aankomt. De Ruenberger Es bevindt zich ter hoogte van de boerderij aan de rechterkant van de toegangsweg. Tussen het boerenhuis en de riante villa kan men het pad volgen, over enkele droge rudimenten van grachten, tot aan de oevers van de Ruenbergerbeek die in Duitsland ook Schwarzbeck genoemd wordt. Een, van Bentheimer zandsteen gemaakte, schutsluis getuigt van waterbeheersing in vroegere tijden evenals de Bentheimer zandstenen toegangspoort aan de andere kant van het landgoed. Ongeveer op deze plek heeft het machtige riddergoed 'Ruenberg' gestaan. Helaas is er van het eens zo trotse kasteel niets meer terug te vinden.

*de Bentheimer zandstenen
toegangspoort van het 'Gut Ruenberg'*

De eerste vermelding van de curtis Welphusen is op 3 december 1302. In een acte van die datum koopt de bisschop van Munster het Leengoed van Heylewigis, Frau van Reinbertus de Remen. De Van Remens waren verwant aan het geslacht Van Loen van de Borg Enschede en aan de familie Van Elen, waarnaar waarschijnlijk de boerschap Elen of Eilermark is vernoemd. Strategisch gezien was het verstandig van de bisschoppen van Munster om in het Drielandgebied leengoederen, en daarmee zeggenschap, te verwerven en de expansiedrift van de bisschoppen van Utrecht en de Graven van Bentheim een halt toe te roepen. Over de verklaring van de naam Ruenberg of Romberg is niet veel bekend. Algemeen wordt echter aangenomen dat de naam afstamt van reu dat voor hond staat. In het wapen van Ruenberg komt een hond voor. In oorkondes komt de naam in wel 20 variaties voor van Rodenberch, Ruddenberg, Roedenberg, Roenberg, Romberg en Royenberg. Arend van de Rodenberhe had in 1475 gronden in de Marke Losser in leen van de Bisschop van Utrecht, waaronder ten Nijelande. De Zandbergen in Losser worden op oude kaarten ook wel naar deze Arend van de Rodenberghe, Arendsbergen genoemd. In 1470 verkoopt Gerd van Keppel het Erbe ende Gut de Walephoff, anders geheten Rodenbergh aan Udo van Wullen voor een bedrag van 500 Overlandsche Rijnsche Guldens. Na de van Wullens komt het riddergoed door huwelijk in de familie van Raesfeld. In 1542 wordt Goswin von Raesfeld, zu Romberg und Nienborg, Droste zu Borculo door de bisschop van Munster beleend met dat Gut Ruenberg. Na de zoon van Goswin von Raesfeld, Reiner von Raesfeld, Herr zu Middachten, Hersfeld Romberg en Nienborg gaat het Gut door huwelijk van de dochter van Reiner van Raesfeld, Ursula Philippina met Godert van Reede Graaf zu Athlone Heer te Ginkel en Amerongen over in het geslacht van Reede. Hun zoon Reiner van Reede wordt in 1718 beleend met het Ruenberg, deze belening gaat later over op zijn zuster Margarita die getrouwd is met Baron van Isendoorn à Blois, Heer te Cannenberg bij Vaasen in Nederland. oor hoge schulden wordt het Goed in het midden van de 18e eeuw verkocht aan een consortium bestaande uit de heren Niehues en Schlikker uit Schuttorf en een houthandelaar uit Arnhem.

Aleida Leurink sprak in haar dagboek haar bewondering uit over de forse eiken die rond het Gut Ruenberg stonden. e schrijft 23 aug.1748:" Wij na Wilpelo namiddag vaarden en na 't Ruenberg, een heel dikke eykenboom besaegen, ik nooit so een dikken boom gezien hebben." En van het bos zei men dat een eekhoorn kon gaan naar Ahaus zonder de grond te raken. Nadat al de kostbare eikenbomen waren gekapt wordt het goed in 1853 verkocht aan Herman Hagels uit Gildehaus voor een bedrag van 33.761 Reichstaler. agels zorgt ervoor dat het bos in ere wordt hersteld en in 1889 draagt hij het erf over aan zijn schoonzoon Heinrich Meier uit Gronau. Deze familie heeft het landgoed vererfd aan de familie Piesbergen. De boerderij is verpacht en in de villa woont nog steeds een mevrouw Piesbergen.

Der ehem. Ritterlich Welphusen oder Ruenberg um 1700

Het voormalige riddergoed Welphusen of Ruenberg omstreeks 1700

De witte wieven op Ruenberg zuchtten:
Ick bin zo oald als het Ruenberger woold
Ick heb het dreemaol zeen wassen
Zo dick als molenassen
Ick heb het dreemoal zeen houwen
mer nich heb ick zeen
bier in ekkeldop brauen.

Ellermansbrug

In 1866 werd bij Koninklijk Besluit aan J. Kroesgenberg, weduwe van G.J. Elderink, concessie verleend tot het heffen van een brug- en weggeld voor de overgang van wagens over het erve Elderink en de Elderinksbrug over de Dinkel. (De tegenwoordige Ellermansbrug in de weg van Losser naar Overdinkel). Omstreeks 1880 is de in verval geraakte brug gekocht door de gemeente. Het bij de brug gelegen erve Elderink ging omstreeks 1887 over in handen van de familie Smudde.

Kleine Cees?

In elk gehucht, dorp of stad zijn wel mensen die boven de normale doorsnee bevolking uitsteken, zich verdienstelijk maken of door zomaar een specialiteit, gedrag of historie in de aandacht en belangstelling van anderen staan. Voor Overdinkel waren dit in eerste instantie

de boeren/grondbezitters van de grotere boerenhoeven. Nadat in de negentiende en de twintigste eeuw zich in Overdinkel door de vestiging van textielarbeiders een dorpskern ontwikkelde, vestigden ook winkeliers en andere ondernemers zich hier. Later gevolgd door dominee, pastoor en een dokter. Uit de groep nieuwe bewoners ontstond langzamerhand een aantal dat ook ging behoren tot de bekende dorpsgenoten. Ik denk hierbij aan pastoor Van Laak, dominee Van Doorn, dokter Brandenburg, politieagent Ter Laak, meester Steggink, wethouder Johannes Hassing, gemeenteraadslid Willem Game, Tjibbe Knol en een aantal personen uit het geslacht Klaver. Ongetwijfeld zijn er meer bekende dorpsgenoten aan het bovenstaande rijtje toe te voegen, het leeuwendeel in positieve zin, een enkele negatief door hun oorlogs verleden of niet sociaal gedrag.

Cornelis de Jong (1907-1952)

Over één van de minder bekenden uit Overdinkel gaat onderstaande korte biografie. Het betreft de musicus Cornelis de Jong. Cornelis de Jong, werd op 11 maart 1907 aan de Rijksweg (Hoofdstraat) te Overdinkel geboren. Zijn ouders waren Frans de Jong en Hendrikje Bron. De geboorte werd aangegeven door vader Frans, 21 jaar en fabrieksarbeider, die vergezeld was van de heren Cornelis Verboom, 52 jaar, van beroep koopman en Johannes Meijer, 48 jaar, van beroep koetsier, die als getuigen optraden. Op 2 juni 1907 werd Cornelis gedoopt in de Hervormde Kerk te Losser.

In de eerste jaren na de geboorte, werd Cornelis gedeeltelijk door zijn grootouders, die in het Tiekerveen woonden, opgevoed. Frans en Hendrikje waren overdag werkzaam in de textiel te Enschede. Cornelis die zeer klein van stuk was, als volwassen man was zijn lengte slechts 1,67 meter, werd meestal kleine Cees genoemd.

Zijn volledige leven heeft zich, behoudens een kleine onderbreking te Enschede, afgespeeld in zijn geboortedorp Overdinkel. Hij woonde daar op verschillende adressen, het laatst aan de Kerkhofweg, toen genummerd 189. Dit waren woningen van de heer Goorhuis, bedrijfsleider bij de firma Van Heek Verbandstoffen te Losser. Nadat Cornelis de lagere school had doorlopen moest hij, ondanks protesten van de bovenmeester, de heer Steggink, aan het werk. De heer Steggink was van mening dat Cornelis beter door kon leren. Door vader Frans werd hij echter als leerling wever aangemeld bij weverij Jannink aan de Haaksbergerstraat te Enschede. De bovenmeester had het goed gezien, Cornelis kon het werk niet aan. Vader Frans besloot, in overleg met meester Steggink, Cornelis nog een jaar naar school te sturen. Na dit schooljaar werd Cornelis opnieuw aangemeld als leerling wever bij de firma Jannink. Bij Jannink heeft hij ook zijn vrouw, Grietje van de Haar, leren kennen. Op 22 jarige leeftijd, 4 mei 1929 trad hij te Losser met Grietje in het huwelijk. Het huwelijksfeest werd gehouden in het koffiehuis van oom Jan de Jong, die een koffiehuis had aan de Kerkhofweg te Overdinkel. Uit het huwelijk werden twee kinderen geboren: Dochter Hendrika Jacoba de Jong. Zij werd geboren op 20 september 1930 te Overdinkel en is getrouwd met Alb. ten Donkelaar, voormalig directeur van de Muziekschool 'De Sleutel' te Losser. Het tweede kind was een zoon. Albertus Frans de Jong werd geboren op 3 november 1946 te Overdinkel. Zonder zich met politiek bezig te houden, ging Cees' voorkeur uit naar het socialisme. Hij was afkomstig uit een rood nest: zijn vader was een van de oprichters van de SDAP in Overdinkel. Al op zeer jonge leeftijd maakte de muziek deel uit van Cornelis' leven. Deze muzikaliteit zal zeker gestimuleerd zijn door zijn vader Frans en de ooms Cornelis en Willem Pieter de Jong, die lid waren van de 'Eendracht' te Overdinkel. De 'Eendracht' is ontstaan door de samenvoeging van een deel der leden van de toenmalige muziekverenigingen 'Ons Genoegen' en 'Wilhelmina' en werd opgericht op 18 november 1917. Cornelis werd in 1918 lid en speelde achtereenvolgens S-klarinet, piccolo en later dwarsfluit. Een aantal keren werd Cornelis bij de 'Eendracht' benoemd als kascontroleur. Op 14 januari 1930 werd Cornelis gekozen in het bestuur, op 13 januari 1931 gevolgd door de benoeming als onder-dirigent.

Vanaf 1931 gaf hij ook bij hem thuis aan leerlingen les op de piccolo. Cornelis werd op 5 februari 1935 benoemd als dirigent van de 'Eendracht' en belast met de volledige directie over de vereniging, echter zonder daar enige bezoldiging voor te ontvangen. Door het bestuur van de 'Eendracht' werd hem, voor zijn belangenloze werk op 3 mei 1936 voor het eerst een gratificatie van 10 gulden toegekend. Naast zijn dirigentschap van de 'Eendracht' was hij kort dirigent van het zangkoor 'Ontwaak', dit beviel hem niet zodat hij daarvoor bedankte.

Een groepje muzikanten, leden van de muziekvereniging ? Eendracht? in het jaar 1926. V.l.n.r. Gerrit ten Bruggencate, Arie de Boer, Cees de Jong, Hannes Hankel. Dergelijke groepjes traden ? in dorpen en steden dichtbij en veraf - op als straatmuzikanten om de verenigingskas een beetje te spekken.

Eerder was Cornelis op 7 april 1926 gekeurd voor de dienstplicht der lichte 1927. Onder het nummer 48 werd hij gekeurd. Bij openbare bekendmaking van 9 april 1926 werd hem ter kennis gebracht dat hij voorgoed ongeschikt was verklaard voor de dienstplicht. Op 11 oktober 1929 behaalde Cornelis zijn rijbewijs A, waarmee hij gerechtigd was voertuigen op meer dan twee wielen te besturen. In het begin van de jaren dertig reed hij voor de firma Hassink fabrieksarbeiders naar Enschede. Hij en zijn vrouw kwamen zo gratis op hun werk. In de crisistijd werd Cornelis door zijn werkgever ontslagen. Door de gemeente werd hij ingedeeld bij de werkverschaffing en geplaatst onder de Koninklijke Heide Mij en o.a. te werk gesteld te Bathmen voor het uitgraven van een kanaal en het ophogen van de spoordijk. Hij was dan de gehele week van huis. Regelmatig werden de werkzaamheden onderbroken voor het volgen van cursussen o.a.: timmeren, tekenen, schilderen, boekhouden en algemene ontwikkeling. In 1935 volgde hij de motorcursus gegeven door de heer Houtman. Deze cursussen werden gegeven in de Markeschool, door iedereen Zoekeschool genoemd. De cursussen werden georganiseerd en betaald door het comité werklozen en door de gezamenlijke bonden. Controle of de cursus wel werd gevolgd gebeurde doormiddel van een stempelkaart die men moest laten afstempelen door de heer Dokter.

Halverwege de jaren dertig kon Cornelis weer aan de slag bij de firma Molkenboer te Oldenzaal. Later ging hij wegens de betere verdiensten naar de firma Niehues & Dütting in Nordhorn, in 1939 gevolgd door Richtersbleek te Enschede.

Tijdens de oorlog, vanaf 28 april 1943 werkte hij bij Rawe & Co te Nordhorn, waar hij in ploegendienst werkte. Het werken in Duitsland als grensganger had het voordeel niet verder Duitsland ingezonden te worden. Regelmatig kon hij hier met Russische meisjes, die ook in Nordhorn werkten, lappen stof tegen vlees en vet ruilen. Zelfs het poppenwagentje van dochter Rie werd in Duitsland tegen sokken geruild. In de tweede helft van 1944 bleef Cornelis van zijn werk thuis. Hij dook onder omdat de Duitse grenspolitie hem een aantal tanden uit de mond had geslagen vanwege het feit dat hij niet snel genoeg reageerde op zijn naamletter Jot.

Vanwege de Arbeitseinsatz vond er op 25 oktober 1944 in Overdinkel een razzia plaats.

Vluchten was niet mogelijk omdat alles was afgezet door Fallschirm-Jäger. Alleen de mannen die thuis een goede schuilplaats hadden, ontsnapten aan de speurneuzen. Cornelis die niet in zijn schuilplaats op zolder, achter de schoorsteen, zat werd opgepakt en afgevoerd en lopend via de Glane naar de Eilermarkschool in Gronau gebracht. Een aantal bij razzia's opgepakte Rotterdammers, was ook in deze school ondergebracht, o.a. de bekende liedjeszanger Eddy Cristianie. Echtgenote Grietje liet het er niet bij zitten en zag kans van Dr. Van Schie een brief te krijgen waarin stond dat Cornelis leed aan de besmettelijke ziekte TBC.

Op 27 oktober 1944 werd hij in vrijheid gesteld omdat er blijkbaar toch wel angst was voor TBC. Hem ontbrak echter het bewijs niet aan de Arbeitseinsatz deel te hoeven nemen, met het risico opnieuw opgepakt te worden. Op 9 november 1944 wist Grietje met assistentie van de overbuurvrouw mevrouw Van Veen, die van geboorte Duitse was en zich goed verstaanbaar kon maken in het Duits, van de Deutscher Dienststelle beim Arbeitsamt, Dienstsitz Enschede een brief los te peuten waarin stond dat C. de Jong, ?am 27-10-1944 als untauglich zurückgeführt und hiermit zum Westwalleinsatz entpflichtet wird?. Regelmatig melden bij het arbeidsbureau werd hem echter verplicht gesteld. Dit resulteerde wel in het lopen van kabelwacht of het bewaken van de distributiekantoren te Oldenzaal en Lossers.

Tijdens de oorlog volgde Cornelis op zaterdag te Enschede muzieklessen bij de heer Langefeld om zich verder te bekwamen in het vak van dirigent. De heer Langefeld die o.a. Kapelmeester Leutenant was van de Politie kapel Enschede, verstrekke daarvoor op 29-10-1944 een schriftelijk bewijs. Naast bovengenoemde studie volgde Cornelis na de oorlog nog een schriftelijke cursus dirigeren en componeren bij de bekende componist Piet van Mever. Ondertussen liep de oorlog naar het eind. Op 7 maart 1945 staken de Amerikanen bij Remagen de Rijn over. Op 30 maart 1945 nam de bevrijding van Oost en Noord Nederland een aanvang. Op 1 april 1945 werd Enschede bevrijd. Overdinkel werd op 3 april bevrijd na een aantal schermutselingen tussen de Duitsers en de Engelsen, waarbij de R.K. kerk te Overdinkel twee voltreffers kreeg en 17 Duitsers het leven lieten.

Al voor de bevrijding was Cornelis benaderd om zich onmiddellijk na de bevrijding beschikbaar te houden voor de handhaving van orde en gezag te Overdinkel. In eerste instantie van 1 april 1945 tot juni 1945 onder gezag van het grenscommando N.B.S. te Enschede, onder leiding van de heren Oosting en Bothenius Lohman. Het plaatselijke gezag werd in eerste instantie uitgevoerd door de plaatselijke commandant te Lossen, de heer M. Bolhaar. In Overdinkel werd de orde geregeld door de heren Hassink, Game, de agent van politie Ter Laak en de douanebeambte Renderink. Cornelis deed eerst dienst zonder bewapening, in burger alleen met een witte band om de arm met daarop B.S. Later werden ze wel voorzien van wapens. De taak bestond onder andere uit het mede-arresteren en bewaken van gevangengenomen NSB-ers. Ook behoorde daartoe het verrichten van bewakingsdiensten op de bruggen te Overdinkel en de Glane, omdat hier veel onbetrouwbare personen probeerden te passeren. Het assisteren van de afdeling I en A bij het opsporen van clandestiene jeneverstokerijen en andere economische-delicten behoorde ook tot de activiteiten. Op 1 juni 1945 werd Cornelis aangesteld als sectiecommandant van de derde sectie te Overdinkel. Zijn pelotonscommandant was de heer J. Bakker.

Cornelis ging op 1 november 1945 als sergeant van Speciale Diensten, oorlogsvrijwilliger, over naar de Koninklijke Landmacht, korps Gezagstroepen. Hij was geleverd op het Vliegveld Twenthe en tijdelijk in het militaire kamp Vosschebos te Wierden, wegens een kadercursus voor onderofficieren van de Koninklijke Landmacht. In eerste instantie werd zijn taak die van wachtcommandant. In opdracht van de Reserve Kapitein J.G. van Bussbach richtte hij de Stafmuziek der 4de militaire afdeling op, waarvan hij ook de eerste kapelmeester werd. De Stafmuziekcorps werd later de huidige Luchtmachtkapel. (Zie ook het artikel over dit onderwerp in Oet Dorp en Marke 2000-4). De afkeuring voor de militaire dienst bezegelde Cornelis' lot. Hij werd per 1 augustus 1946 uit militaire dienst ontslagen. Na zijn ontslag als militair trad hij als wever in dienst bij de firma J.F. Scholten aan de Haaksbergerstraat te Enschede.

Ook het verenigingsleven in Overdinkel kwam weer op gang. Vanaf 29 oktober 1944 tot juli 1945 was ook zijn vereniging de 'Eendracht' niet actief geweest. In juni 1946 nam Cornelis het dirigentschap van de 'Eendracht' weer op zich, onderhand wel tegen een salaris. In 1947 bij zijn 12 ½ jarig jubileum kreeg hij door de 'Eendracht' een 'dirigeerstokje in kistje' aangeboden. Onder zijn leiding werden regelmatig eerste prijzen binnengehaald. Zo ook op 29 augustus 1948 te Ootmarsum, met 110 punten in de eerste afdeling. Tevens ontving Cornelis de 'Zilveren medaille voor de Directeur, die met zijn vereniging het hoogste aantal punten behaalde over het hele concours, in de rubriek opvattingen'. Cornelis ontving bij de 'Eendracht' vanaf 1949 een verhoging van zijn directiegeld. De vergoeding bedroeg toen 40 per maand, voor elk concert 7,50. Zaterdag 13 augustus 1950 bracht Cornelis de 'Eendracht' op een concours in Ter Wolde in de Ereafdeling. Op 23 september 1950 gevolgd door een feestavond, waarvoor hij met een auto van huis werd. Zondag 19 augustus 1951 werd op het muziek concours te Haaksbergen in de Ereafdeling een 1ste prijs behaald met 107 punten. Zondag 26 augustus 1951 werd de dirigent voor dit succes een serenade gebracht. Op 1 september 1951 gevolgd door de huldiging van Cornelis en rondrit door het dorp in een open koets. Hierna werd door de muzikanten met hun vrouwen en verloofden in 'Ons Huis' een feest gevierd. Als waardering voor het goede werk van Cornelis werd op 1 september 1951 het directiegeld op 50 gesteld.

Ondertussen had Cornelis ook het dirigentschap van de Chr. Harmonie te Hengelo en Unisson te Boekelo op zich genomen, waar ook de successen niet achterbleven. In de week voor Pinksteren 1952 werd Cornelis getroffen door een hartaanval en opgenomen in het ziekenhuis Stadsmaten te Enschede. Deze keer liep het goed af. Kort voordat Cornelis het dirigeerstokje weer mocht oppakken, werd hij op 14 augustus 1952 tijdens de repetitie niet goed en begaf zich naar huis. Onderweg naar huis werd hij aan de schoolweg voor het huis van de familie Holtslag door een hartstilstand getroffen en is daar overleden. Later in de avond werd hij door de burens en bekenden op een ladder, zoals toen wel gebruikelijk was, thuis gebracht. Het overlijden van Cornelis werd op 15 augustus 1952 aangegeven door Hendrik Gort, 71 jaar, aanspreker. Op 19 augustus 1952 vond de begrafenis plaats, Cornelis werd ter aarde besteld op de 'Ebeltjeshof' te Overdinkel.

A.F de Jongeburcht

Uit: Oet Dorp en Marke (2004/4)

Wat mijn moeder mij vertelde over 1940-1945?

Drie rokken in een sloot

In het najaar van 1944 en het voorjaar van 1945 was in de omgeving van Overdinkel de voedselschaarste zodanig toegenomen, dat er regelmatig een tocht werd ondernomen richting Kloosterhaar, Bergentheim en andere plaatsen in die omgeving. De proviand die onderweg werd vergaard bestond veelal uit bonen, erwten, rogge etc. Alles werd in één zak gedaan en thuis uitgezocht. Met een beetje geluk kreeg men ook wat vet of spek. Later kwamen ook aardappelen in aanmerking.

Alles wat maar geruild kon worden werd meegenomen om aan eten te komen.

Zo waren mijn moeder Grietje de Jong en buurvrouw Dirkje Kalsbeek ook weer eens een keer onderweg voor eten. Ze waren op de terugweg en hadden een goede tocht gemaakt. Bij de familie Flim in de buurt van Bergentheim hadden ze twee zakken aardappelen meegekregen en was hun een maaltijd aangeboden. Verder was er hier en daar nog wat rogge opgescharreld. Omdat de tocht te ver was om in één dag te volbrengen werd er bij de familie Flim ook geslapen. De volgende dag was men al weer vroeg in de benen om de terugtocht lopend af te leggen. Met twee zakken aardappelen op de fiets en nog wat tassen met andere etenswaren was fietsen niet mogelijk. De terugtocht verliep goed, ondanks dat een zware vermoeidheid toesloeg. Na Weerselo gepasseerd te zijn, kwam hun een Duitse legertruck achterop met soldaten die aanboden hen mee te nemen tot Oldenzaal. Mijn moeder voelde er niets voor om bij de soldaten in te stappen. Dirkje probeerde nog mijn moeder over te halen. Het scheelde zo'n stuk lopen. Maar omdat mijn moeder voet bij stuk hield stapte zij tot haar geluk ook niet op en bleef bij mijn moeder. Intussen passeerde, fietsend een Herder van een parochie uit Oldenzaal of omgeving. Nog maar net was de legertruck verder gereden of er kwam uit het niets een Engelse jager die de legertruck bestookte met zijn boordwapens, waarbij de nodige gewonden en doden vielen. Moeder, Dirkje en de pastoor doken alle drie de sloot in om daar bescherming te zoeken. Dezelfde dag bereikten de dames veilig Overdinkel.

Slecht één keer ging mijn vader, Cees de Jong, mee op een dergelijke voedseltocht. Door zijn (later aan het licht gekomen) hartkwaal was een dergelijke tocht veel te zwaar voor hem. Op de terugweg, vlak voor Oldenzaal kon hij niet verder. De familie Siemerink, die vlak voor Oldenzaal een café met boerenbedrijfje had, nam mijn ouders zeer vriendschappelijk op en bood spontaan een bed voor de nacht aan. Ik herinner mij dat ik als kind met mijn moeder in februari 1954 nog een keer bij de familie Siemerink ben geweest. Bijzonder was dat achter het huis veel grote en, in mijn herinnering, kwade kalkoenen liepen.

Eten uit de hondenbak

De ene tocht was de andere niet en zo kwam het ook wel eens voor dat er een hele dag was gelopen zonder dat er voldoende etenswaar was binnen gehaald. Op de terugweg naar Overdinkel, komende van De Lutte, besloten de buurvrouwen Grietje en Dirkje om de boeren in die buurt een bezoek te brengen en te vragen of die nog wat wilden afstaan. Bij de eerste boer ging het mis: 'Wij möt 't levern?'. Dan maar op naar een volgende. Hier werden ze goed

ontvangen: ? Kom der in, hebben jullie al gegeten??. Het gezin zat nog aan tafel en de boerin zei ?Wij hebt ?t net op?. Toen Dirkje zei dat dat niet het geval was, werd de hond aan de kant geschoven, bij wie het restant eten net in de bak was beland, met de opmerking ?aan de kant jong, de wichter lust ook wel wat?. Of er werkelijk van gegeten is vertelt mijn verhaal niet.

Brood, lekkerder dan een gebakje

Oudejaarsavond 1944 werd met familieleden van vaderskant gevierd bij mijn ouders thuis aan de Kerkhofweg 104a. Moeder had tijdens de roggeoogst van verschillende boeren in de omgeving toestemming gekregen aren te gaan zoeken op het pas gemaaide roggeland. Verder werd nog rogge geruild tegen aardappelschillen. De rogge werd gemalen bij E. van Berg aan de Tjibbe Knolstraat. Vier pond voor een dubbeltje, zelf malen. En er was heel wat opgezocht, genoeg om ook met oud en nieuw broden te maken. Het meel werd in linnenzakjes gedaan, niet gebakken, maar in water gekookt. En oudejaarsdag was het dan zover, de broden waren klaar. Iedereen verklaarde nog nooit zo heerlijk van brood te hebben gesmuld als die avond. En als klap op de vuurpijl, bakte moeder nog wat pannenkoeken, die ook als het lekkerste toetje naar binnen gingen.

Clandestien vlees

Getik tegen het raam in spertijd betekende vlees in de pan. Geert kwam langs, er was weer clandestien geslacht. In het geheim werd ?s nachts het vlees nog gebraden, de burens zouden het eens kunnen merken! Volgens mij ruikt vlees bij het braden en ik denk dat de burens dachten hun eigen vlees, dat ze bij Geert hadden gekocht, te ruiken. Na het braden werd het vlees ingemaakt, zodat verder ook zo nu en dan een stukje vlees op het bord kwam.

Cokes/bomen en stroom

Ook de brandstof werd in het laatst van de oorlog een probleem. In Gronau werd cokes gehaald om te stoken. Verder werd er hier en daar wel eens clandestien een boom in keizersbos omgezaagd om warm te kunnen zitten. Pa en mijn zuster vervoerden de boom op de fiets naar huis. Er was in die dagen geen stroom beschikbaar voor particuliere verbruik en daarom werd die door de hele buurt afgetapt van de gemeentelijke stroomdraden, die bovengronds langs de weg hingen. Dit moest natuurlijk stiekem gebeuren omdat het verboden was.

Razzia

Bij dreiging van razzia in de avond of nacht lag pa uren in de wal van het hervormde kerkhof en overdag zat hij achter de schoorsteen op zolder. Eén keer op 25 oktober 1944 ging het mis, van nerveusheid moest hij, toen hij achter de schoorsteen zat nodig naar de WC. Ondanks dat mijn moeder aandrang om te blijven zitten ging hij toch naar de WC die deel uitmaakte van het schuurtje achter het huis. Bij het verlaten van de WC werd hij al opgewacht door Duitse militairen en volgde het onherroepelijke ?Eingesperrt?. De mannen werden opgesloten in de Eilermarkschool te Gronau en daar bracht mijn zuster hem ?s avond wat warm eten, waarbij ze zich niet liet weggagen door de bewakers. Gelukkig wist mijn moeder hem een paar dagen later met hulp van de huisarts, dokter Van Schie, vrij te krijgen. Zelf ben ik van 1946, dus van na de oorlog en realiseer mij dat er over de oorlog weinig werd gesproken thuis. Omdat de kleding op de bon was, ruilde mijn vader aan de grens voedsel tegen babykleertjes, zodat mijn eerste kledingstukken van Duitse origine waren. Het contact met de Duitsers was niet zo moeilijk omdat we aan de 500 meter strook langs de grens woonden.

A.F. de Jongeburcht (Almelo)

Losser aan de Dinkel (door W.H. Dingeldein)

In het tijdschrift "De wandelaar in weer en wind"; jrg.20, 1952, kwam ik een artikel tegen dat direct mijn belangstelling wekte. Een artikel over Losser en dan ook nog van de hand van een bekende streekhistoricus, dat maakt natuurlijk nieuwsgierig. En het was het lezen meer dan waard, oordeelt u straks zelf maar.

Al die Oostwaarts gerichte wegen leidden vroeger naar de heide, het Overdinkelse veld. Dat moet het vroegere Dinklo of Dinkelo zijn. Maar er is nu nauwelijks een lapje van het bruine

veld overgebleven, want de kunstmest heeft hier een geheel nieuw beeld geschapen. Vennetjes en heiplassen zijn verdwenen en grasland geworden. In het uiterste Zuiden, nog geen kilometer van Gronau, lagen in het Tiekerveen brede plassen. Ze staan nog wel op de kaart, maar alleen laagten in het terrein herinneren er nog aan.

Een nieuw, langgerekt dorp is hier ontstaan langs de lijnrechte binnenweg van Losser Zuidoostwaarts naar de grens: Overdinkel. De snelle opbloei van de Gronauer nijverheid trok vele honderden uit de arme streken van de Noordelijke gewesten aan. Zij kwamen uit de kop van Overijssel, uit Stellingwerf, van de Friese heide, later ook uit de Zuidoosthoek van Drente. Velen staken ook de grens over, om zich in of bij Gronau een bestaan te verzekeren. Nagenoeg allen hadden het arm gehad en kwamen hier door de flinke lonen op een voor hen onbekend levenspeil. Gronau's schoorsteenpijpen en massale fabrieksblokken, huizen en torens, op tien minuten of een kwartier afstand van de grens gelegen, ziet men vlakbij, wanneer men zich op Overdinkels gebied bevindt.

Een nieuwe langgerekt dorp is hier ontstaan: Overdinkel.

Is het hier vrij kaal, even verder verandert het beeld. Daar is de vallei van de Ruenbergerbeek, een stroompje, dat uit Westfalen komt, ten Oosten van Overdinkel Twente binnenvalt en dan in een bochtige loop precies Noorwestwaarts stroomt, om dicht bij het dorp Losser in de Dinkel te vallen. Haar dalvlakte was, voor de ontginningen links en rechts inzetten, een groene oase temidden van het heideland, en tekent zich op vele plaatsen met hoge houtrijke randen duidelijk af. Aan de oevers der beek vestigden zich de boeren. Stromend water, gras en hout stond ter beschikking, en in de hoge heideruggen op de rechter oever zetten zij de hak en de spade en maakten er in moeizaam zwoegen bouwland van. In een lange rij liggen nu drie kampen, door laagten gescheiden, omringd door hakhoutwallen, loof- en naaldbosjes, en bij ieder kamp behoort een boerderij. Welpelo, Beernink en Luierink zijn de oudste; Beernink, oudtijds toebehorend aan de Bentheimse graven, was wel het belangrijkste; dan volgde in rang het Welpelo of Wilpló, dat eeuwen geleden aan de Kettelers op het Huis Lage toekwam. Ieder van de genoemde huizen ligt juist op de hoge rand van het beekdal, en ieder heeft een aardige houten brug over de beek. Dit is gelukkig nog een van de stroompjes, welke niet als riool worden misbruikt. Aan haar oever, vijfhonderd meter van de landsgrens, liggen de resten van het kasteel Ruenberg .

Waar de grote driehoek gronds het verst naar het Oosten uitspringt, en de straat van Gronau naar Gildehaus de grens precies raakt, staat een oude grenssteen. Hier stoten de gebieden van Overijssel, Bentheim en Munsterland aan elkaar: een drielandenpunt dus, en geen wonder, dat het hier "Drieland" heet. Hier houdt de telling der grenspalen van Vaals af met nummer 862 op en begint een nieuwe telling langs de Nederlands-Hannoverse grens met nummer I, tot de Dollard bereikt is.?

Uit: Oet dorp en Marke 2002 (3)